

UNIVERSITAT DE GIRONA

**VINCLE AFECTIU I VIOLÈNCIA DE GÈNERE
ENVERS LES DONES, DOS CONCEPTES
RELACIONATS**

Elaboració d'un estudi per analitzar la relació entre el vincle afectiu i
les situacions de maltractament en la parella

TREBALL DE FINAL DE GRAU REALITZAT PER:

AINA SALVADOR MATAS

Tutora: Anna Salamó Avellaneda

Grau en Psicologia
Facultat d'Educació i Psicologia
Departament de Psicologia
Universitat de Girona

3 de Juny del 2019

Aquest treball està dedicat ...

.... a tots els meus amics i amigues i que m'han donat el suport i les forces per
seguir endavant

... a la meva família, per la paciència i tots els ànims que m'han proporcionat,
especialment a la meva mare

... a l'Anna, per l'acompanyament i el seguiment del treball

... a la Montse, per brindar-me l'oportunitat de tirar endavant aquest projecte, pels
ànims i la seva companyia

... a totes les dones voluntàries a participar en l'estudi, sense elles no hauria estat
possible

A tots/es vosaltres,

Gràcies.

[...] considero el deseo de ser amado y cuidado como parte integral de la naturaleza humano, tanto durante la vida adulta como anteriormente, y que es de esperar en todo adulto la expresión de tales deseos [...]

J. Bowlby

ÍNDEX

RESUM.....	5
1. INTRODUCCIÓ.....	6
1.1. JUSTIFICACIÓ, INTERÉS I RELLEVÀNCIA PEL TEMA.....	6
1.2. CONTEXTUALITZACIÓ.....	6
1.3. APROXIMACIÓ CONCEPTUAL.....	7
1.3.1. Violència de gènere.....	7
1.3.2. Evolució del vincle afectiu.....	10
1.3.3. Transmissió intergeneracional del vincle.....	12
1.3.4. Tipus de vincle.....	13
2. OBJECTIUS.....	15
2.1. HIPÒTESIS.....	15
3. METODOLOGIA.....	16
3.1. PARTICIPANTS.....	16
3.2. INSTRUMENTS.....	16
3.3. PROCEDIMENT.....	18
4. ANÀLISI DE LES DADES.....	18
5. CONCLUSIONS I DISCUSSIONS.....	32
6. LIMITACIONS I CONSIDERACIONS FUTURES.....	35
7. BIBLIOGRAFIA.....	36
8. ANNEXOS.....	40

RESUM

El present treball ens aproxima conceptualment a la violència de gènere i al vincle afectiu. A més relaciona els dos conceptes i ens aporta dades i estudis recents sobre transmissió intergeneracional. Hem volgut aprofundir en el tema i analitzar la relació entre els dos conceptes, per veure la influència de l'aferrament en les relacions de maltractament. És per això que s'ha administrat un qüestionari i una entrevista a dues mostres de dones, una havia patit violència envers la dona en la parella i les altres dones que no. Els resultats no són concloents i no segueixen la línia d'altres investigacions. Sí que s'ha comprovat però que hi ha una tendència a la perpetuació del vincle de la primera infància a l'edat adulta. S'han pogut extreure conclusions que avalen els resultats obtinguts i ofereixen una proposta de seguiment de l'estudi.

Paraules clau: Víncle afectiu, violència de gènere, transmissió intergeneracional, maltractament.

ABSTRACT

This study conceptualizes gender violence and attachment theory. It also relates the two concepts and provides us recent data and studies of intergenerational transmission. We wanted to deepen on this and analyse the relationship between the two concepts, to see the influence of attachment in the relationships of abuse. That's why a questionnaire and an interview were done on two samples of women, one had suffered violence against women in the couple and the other women who did not. The results are inconclusive and do not follow the line of other investigations. But also, it has been proven that there's a tendency to perpetuate the attachment perceived in childhood to the same attachment on adulthood. Conclusions have been drawn up that support the results obtained and offer a follow-up proposal for the study.

Keywords: attachment, gender violence, intergenerational transmission, mistreatment.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. JUSTIFICACIÓ, INTERÉS I RELLEVÀNCIA PEL TEMA

La violència de gènere és un tema que m'ha atret des que vaig començar el grau. Em van començar a sorgir dubtes al respecte. Cada vegada es veien més notícies de maltractaments a dones, fet que m'escandalitzava. No entenia com, si el feminisme em semblava que estava avançant, augmentava el nombre de víctimes en agressions d'aquestes dimensions. Així doncs vaig decidir realitzar les pràctiques externes a l'àrea d'atenció a la família del Baix Empordà, on es tractaven casos d'aquestes característiques. Volia veure de més a prop i ser membre particip del procés de recuperació de dones que havien patit violència masclista. Allà em vaig adonar que hi havia molts factors que incidien a fer que una dona fos més propensa a patir violència.

Durant l'estada als serveis socials vaig realitzar l'assignatura de teoria de l'afectió i neurociències de l'afectivitat. En aquesta vaig conèixer molts autors i autores que parlaven sobre el vincle afectiu i la seva afectació en el desenvolupament de l'individu. És un tema que em va interessar molt i amb el qual em vaig sentir molt identificada; vaig veure-hi un futur professional.

Així doncs, ajuntant la teoria de l'afectivitat amb la violència de gènere va ser on vaig prendre consciència de la transmissió intergeneracional i vaig decidir fer recerca sobre el tema. Finalment, vaig voler combinar aquests conceptes i observar en el treball de fi de grau si hi havia diferències significatives de vinculació afectiva entre dones que havien patit violència de gènere i dones que pel contrari, no. És a dir, vaig decidir analitzar la influència del vincle en el maltractament.

1.2. CONTEXTUALITZACIÓ

Vaig realitzar les pràctiques externes a l'àrea d'atenció a la família del Baix Empordà, que treballa conjuntament amb els serveis socials de cada municipi. Allà vaig atendre dones que havien patit violència de gènere, de molts perfils diferents.

N'hi havia que havien patit maltractament a la infància. D'altres que l'havien vist per part del pare a la mare i per tant, eren víctimes secundàries també d'aquesta violència. Hi havia dones que no tenien xarxa de suport social, d'altres sí. Dones que tenien una situació econòmica independent de la parella i suficient per poder-se mantenir soles, d'altres que no. Dones que havien patit maltractament físic, d'altres psicològic i d'altres dels dos tipus. Amenaces, abusos de poder, control, aïllament; característiques que es manifestaven en uns casos sí i en d'altres no.

Després d'observar els diferents perfils vaig decidir emmarcar el meu treball de fi de grau en aquest context i intentar trobar un fil comú en els casos de violència de gènere, per poder prevenir-la. Me'n vaig adonar que eren massa variables d'estudi i vaig decidir centrar-me - per relacionar-ho amb una altra assignatura del grau i alhora amb un tema que m'atreia molt - en la relació paterno i materno filial a la infància.

Des de l'àrea s'intentava dur a terme prevenció en casos en què hi havia hagut violència domèstica. Es vol integrar una vinculació segura i treballar el trauma i l'empoderament per oferir a les nenes i als nens víctimes del maltractament una estabilitat i criança positiva.

Seguint amb aquesta activitat i amb el marc teòric que explicaré a continuació, la meva investigació anirà destinada a analitzar la importància del vincle afectiu per les relacions en l'edat adulta, en especial en els casos de violència envers les dones atesos a l'EBASP.

1.3. APROXIMACIÓ CONCEPTUAL

1.3.1. Violència de gènere

S'han fet moltes propostes per definir el que és la violència de gènere. Està fora dels nostres objectius recollir i resumir les conceptualitzacions al respecte. Malgrat tot, és essencial per entendre el present estudi delimitar les propostes i els termes en els que ens centrarem.

El sistema sexe gènere va ser definit per primer cop l'any 1975 per l'antropòloga Gayle Rubin com, "El sistema de relacions socials que transforma la sexualitat biològica en productes de l'activitat humana i en el que es troben les resultants necessitats sexuals històricament específiques" (Aguilar, 2008). Ens permet qüestionar obertament les diferències entre homes i dones com a resultat d'una construcció social, no biològica. Aquest recull, com a norma social, que les persones amb el gènere masculí són mascles i heterosexuales. Pel contrari, les persones amb gènere femení són femelles i heterosexuales també. Cada cultura distribueix i assigna pautes i rols socials en funció d'aquest sistema. Les violències discriminatòries per no complir un d'aquests elements s'anomenarien violència de gènere. A més a més, socialment s'han atorgat una sèrie de característiques a cada gènere. En el cas del gènere masculí es considera que són més independents, dominants, amb més autoritat i tenacitat. D'altra banda el gènere femení es considera més dependent, passiu, submís i obedient (Alberich i Migueiz, N/D).

En el cas del present estudi farem referència al concepte de violència de gènere envers la dona o violència de gènere envers la dona en la parella. Seguint amb el sistema sexe-gènere explicat anteriorment, hem comprovat que el terme violència de gènere fa referència a un col·lectiu molt ampli. Tampoc ens servirem excessivament del concepte violència domèstica, ja que aquest fa referència a diverses situacions, com el maltractament als fills, a la dona, etc. D'altra banda també farem servir el terme de violència masclista perquè aquest maltractament ve motivat pels valors masclistes que persisteixen en la societat. Així doncs, per representar adequadament la nostra mostra, ens cenyirem a aquests tres termes.

La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, núm. 5123 (2008) defineix la violència masclista com: "la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat". Als efectes d'aquesta llei, hi ha diferents manifestacions de la violència masclista. Són les següents:

- “Violència física: comprèn qualsevol acte o omisió de força contra el cos d’una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany”.
- “Violència psicològica: comprèn tota conducta o omisió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d’amenaques, d’humiliació, de vexacions, d’exigència d’obediència o submissió, de coerció verbal, d’insults, d’aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat”. La violència psicològica és poc observable i comprovable, el que fa que els casos d’aquest tipus creixin cada vegada més. L’abús que es duu a terme amb aquesta violència degrada i controla el comportament i decisions de la dona mitjançant les estratègies anteriorment mencionades, a més de la manipulació i la intimidació. (Pérez i Hernández, 2009).
- “Violència sexual i abusos sexuals: comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l’exhibició, l’observació i la imposició, per mitjà de violència, d’intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu”.
- “Violència econòmica: consisteix en la privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d’una dona i, si escau, de llurs filles o fills, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l’àmbit familiar o de parella”.

Les nacions unides defineixen la violència envers la dona com “tot acte de violència de gènere que resulti o pugui tenir com a resultat un dany físic, sexual o psicològic cap a la dona, incloent les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeixen en la vida pública com privada” (2017). A més afegiríem que és un tipus de violència que segueix el sistema patriarcal, els seus valors, intentant així mantenir la desigualtat present entre homes i dones i situar-les en un àmbit d’inferioritat, on els homes tenen el poder.

Partint de la desigualtat social legalitzada, hi ha altres factors psicològics que afecten a cada situació concreta. El nivell socioeconòmic i educatiu, el moment

vital, trets i característiques personals o la història personal prèvia, entre d'altres, són alguns dels factors que s'ha comprovat que incideixen en la dona a tenir més vulnerabilitat a patir aquest tipus de maltractament. En el cas del present estudi hem decidit centrar la investigació en la història personal prèvia; concretament el vincle afectiu amb els seus progenitors a la infància.

Murphy i Blumenthal (2000) en el seu estudi sobre la transmissió intergeneracional de la violència van demostrar que, les persones que a la infància havien patit violència domèstica o violència interparental, actualment tenen una sèrie de problemes interpersonals que els pot portar a seguir el patró. És a dir, poden tenir més risc a patir maltractaments per part de la parella.

Kwong, et al. (2003) va estudiar la influència en les relacions íntimes que tenia la violència per part de la família d'origen. Va analitzar els diferents tipus de violència i va concloure que en tots els abusos patits a la infantesa, es creava un model d'aprenentatge social de violència.

Ehrensaft, et al. (2003) va fer un estudi seguint 543 infants durant 20 anys per veure com la paternitat i la relació entre ambdós progenitors ha influït en el seu desenvolupament. Va demostrar com els patrons que s'aprenen a la primera infància tenen una influència directa en la resolució de conflictes, entre d'altres, durant la vida adulta; concretament després, en les relacions de parella.

Hi ha un model d'explicació basat en la teoria de l'aferrament, proposada per Bowlby, que suposa que la qualitat de les relacions interpersonals disminueix quan a la infància s'han viscut experiències negatives en relació al vincle afectiu. Aquestes recullen situacions de maltractament als infants, però també d'altres com la retirada d'afecte, el rebuig o el càstig innecessari.

1.3.2. Evolució del vincle afectiu

“L'aferrament s'entén com aquell llaç afectiu que una persona o animal forma entre si i una figura específica (figura d'aferrament), un llaç que tendeix a mantenir-los junts en l'espai i perdurar en el temps” (Bowlby extret de Sadurní, 2018)

En la teoria del vincle afectiu hi ha tres moviments clars. En un principi Bowlby estudiant els primats va veure que la conducta d'aferrament venia donada per la necessitat d'aliment que té l'infant, que li proporciona la mare. D'altra banda, Freud també argumentava que es tracta d'una necessitat psíquica i la por a una necessitat fisiològica insatisfeta. A més però, també s'ha de tenir en compte com a funció de l'aferrament, la protecció al subjecte d'agressors externs que puguin danyar l'infant. Així doncs i com a conclusió, la funció que exerceix la conducta d'aferrament és de supervivència.

Amb aquesta conducta l'infant aprèn com la mare es desenvolupa per sobreviure i imita el seu patró conductual.

Bowlby es va centrar en el sistema conductual d'aferrament com a eina per regular la seguretat de l'infant en els entorns on aquest es desenvolupa. Va utilitzar la teoria del vincle afectiu per posar atenció en el funcionament de la personalitat. Va fer èmfasi en el desenvolupament de la defensa, la repressió i altres processos que es duïen a terme pel desaferrament, exemplificant-ho en els casos d'infants que havien sigut separats dels seus pares i això els havia provocat situacions d'ansietat i ambivalència respecte les persones amb qui ara havia de crear un vincle.

Seguidament, la Mary Ainsworth es va centrar en la interacció entre mare i infant, i va classificar els estils de vinculació afectiva com a segur, evitatiu i resistent/ambivalent, a partir d'un estudi fet de les respostes dels infants en separar-se de la mare.

Main, Kaplan i Cassidy encapçalen l'últim moviment afegint a la teoria el nivell de representació. Els seus arguments es basen en com l'infant pot desenvolupar gradualment l'evitació a partir d'una relació imaginada. En casos on els nens/es són separats de la mare per anar a un centre o amb una família d'acollida es pot veure molt clar. Inicialment, quan l'infant veu la fotografia de la mare aquest reacciona afectuosament amb ella. A mesura que passa el temps i que ell es distancia més de la mare, es pot veure un canvi gradual on el nen/a canviarà la seva conducta, així com els seus processos de representació i s'allunyarà de la figura materna en resposta d'ansietat.

1.3.3. Transmissió intergeneracional del vincle

“L’aferrament és el vincle afectiu dut a terme amb persones de l’entorn immediat, caracteritzant-se per conductes que tendeixen a aconseguir una proximitat i interacció amb la persona que s’aferra al nen; representacions mentals com la construcció d’un model mental de la relació amb les figures d’aferrament, així com els records de la relació, el concepte que es té de les figures d’aferrament i de si mateix, les expectatives de la pròpia relació i l’accessibilitat i incondicionalitat de les figures d’aferrament; i sentiments d’inseguretat, benestar i plaer que s’associa a la proximitat i contacte amb la figura d’aferrament”. (López, 1990; extret de Gallardo, et al. 1998)

Altres estudis afirmen que també s’han de tenir en compte l’actitud positiva, el recolzament emocional, el discurs del pare/mare, i altres factors associats al context que poden fer trontollar els models operatius interns de la mare (i per tant les representacions maternes del bebè), com ara podrien ser el maltractament o l’abús, esdeveniments traumàtics, relacions de parella insatisfactòries o la presència de psicopatologia (Thompson, 2000). Per tant, la validesa d’aquest concepte, es veu afectada per l’estabilitat d’aquests factors.

Si ens fixem ara en les situacions de maltractament, el nen/a no pot comprendre la seva experiència interna perquè no troba ressonància en les persones del seu entorn i per tant aquesta queda confusa. Al tenir la necessitat de desenvolupar els seus estats interns, pot apropiarse de l’estat emocional de la mare d’ira, odi o por, i aquest estat necessita ser externalitzat per fer-se suportable. Així s’explica la desorganització del vincle i la transmissió intergeneracional en aquestes situacions (Fonagy i Target, 1995)

D’altra banda, hi ha evidència meta-analítica que demostra que només el 53% dels bebès analitzats amb tipus de vincle desorganitzat, tenien pares que havien patit esdeveniments traumàtics del vincle en la primera infància (Es va arribar a aquestes conclusions a partir d’estudis realitzats a Nord-Amèrica, Europa, Àfrica i Mèxic). Per tant, hi ha un 47% de bebès que han desenvolupat un vincle desorganitzat a partir de conductes parentals suficientment contradictòries i extremes que no tenen

a veure amb la presència de trauma en la figura d'aferrament principal. (Lyons-Ruth & Jacobitz, 2008).

Hi ha pocs estudis longitudinals entorn a aquesta idea que puguin demostrar la transmissió intergeneracional.

El que sí està clar, tal com va proposar Enrique Pichon- Rivièrè (2002) és que “La observació permanent de la manera particular en què un subjecte es connecta o relaciona amb l'altre o altres, crea una estructura que és particular per cada cas i cada moment i que anomenem vincle”. Dins del vincle també hem de tenir en compte el que s'anomena com a vincle subordinat. És el resultat de l'observació de l'infant de la relació entre el pare i la mare. En el cas de la transmissió intergeneracional és un factor molt important a tenir en compte. Si l'infant, en aquest cas de gènere femení viu com el pare constantment maltracta la mare, aquesta aprendrà els conflictes i perills que poden aparèixer si les dones volen organitzar la seva vida. A partir d'aquí es creen situacions on les dones incorporen fantasies que a través de l'amor d'un home poden solucionar les carències afectives, convertint-se en un objectiu prioritari a les seves vides. Aquestes dones doncs, evidentment seran molt més vulnerables a veure's immerses en una relació de violència envers la dona (Esteban i Távora, 2008). De la mateixa manera ho plantejava Benjamin (1996) en la seva teoria intersubjectiva. Feia evident com aquesta relació de submissió de la dona envers el poder de l'home ajuda a aquesta necessitat, sent l'home el creador i regulador de la pròpia angoixa, impeding el desenvolupament de la pròpia subjectivitat (Esteban i Távora, 2008).

1.3.4. Tipus de vincle

Hem pogut veure doncs que el vincle afectiu té influència en les relacions interpersonals a l'edat adulta. Els diferents tipus han sigut definits per diversos autors/es. Loizaga (2016) va definir els diferents estils de vincle afectiu de la següent manera.

El vincle segur es caracteritza per un ambient positiu, emocionalment estable i de confiança. Són persones amb capacitat per confiar, comunicar, jugar, gaudir, cuidar i deixar que els cuidin. Han pogut desenvolupar estratègies d'afrontament davant les dificultats de manera serena i positiva, amb respecte cap a la seva autonomia i evitant el rancor i el distanciament emocional.

El vincle evitatiu es caracteritza per un distanciament emocional i una mirada escèptica a les relacions interpersonals. Les persones amb un vincle evitatiu disposen d'una falsa autonomia i una obsessió per no dependre dels altres. Tenen una dificultat per la comunicació positiva i una certa tendència per les relacions amb un afecte fred (falta de contacte físic o on aquest és poc intens).

El vincle ambivalent o preocupat reben missatges constants de doble vinculació. D'una banda tenen una certa autonomia i d'altra tenen sensacions constants de rebuig o abandonament. Tenen facilitat per la comunicació, malgrat aquesta moltes vegades està enganxada a emocions negatives viscudes al passat. D'aquesta manera el rancor i la poca capacitat de perdonar són molt presents en aquestes persones.

El vincle desorganitzat es caracteritzen per comportaments d'alta inestabilitat i baixa previsibilitat per aquells que conviuen amb ells. En alguns casos poden tenir conductes violentes o d'abús cap als altres. Són persones que han viscut amb figures d'aferrament molt autoritàries. En moltes ocasions aquestes persones també tenen altres figures que els proporcionen un vincle segur per la qual cosa són capaces d'entendre la posició dels altres. És per això doncs, que les persones amb un vincle desorganitzat depenen del context i el moment. Tenen estratègies confuses. D'altra banda molts altres autors/es anomenen aquest tipus de vincle com l'inclassificable, ja que poden presentar característiques dels altres estils, sense predominar en cap d'ells.

2. OBJECTIUS

L'objectiu principal que pretenem recollir en aquest treball és analitzar la relació entre el vincle afectiu creat a edats primerenques i les situacions de maltractament amb la parella.

Així doncs, els objectius concrets de l'anàlisi serien els següents:

1. Analitzar l'estil de vinculació afectiva que tenen les dones actualment en les seves relacions interpersonals.
2. Analitzar l'estil de vinculació afectiva que tenien les dones en les relacions amb els seus progenitors.
3. Relacionar el vincle afectiu percebut a la infància i el maltractament.
4. Analitzar si es segueix el mateix patró de vinculació a la infància i a l'actualitat.
5. Relacionar el tipus de maltractament amb l'estil de vinculació afectiva a la infància i a l'actualitat.

2.1. HIPÒTESIS

Quan vam decidir el tema del treball ens focalitzàvem amb unes hipòtesis prèviament plantejades. Després de fixar els objectius definitius, vam concloure que les possibles hipòtesis serien les següents:

1. La mostra de dones que ha patit violència en la parella no tenen un vincle segur a la seva infància. Contràriament a aquesta, la mostra de dones que no ha patit violència en la parella sí que tenen un vincle segur a la seva infància.
2. Les dones de la mostra tenen el mateix estil de vinculació afectiva a la infància i a l'actualitat, és a dir, hi ha una perpetuació del vincle.

3. METODOLOGIA

En aquest estudi de naturalesa exploratòria farem servir una metodologia qualitativa, utilitzant l'anàlisi del contingut.

3.1. PARTICIPANTS

Hem avaluat un total de 14 dones. D'aquestes, 6 eren derivades als serveis socials de Torroella de Montgrí per ser ateses per la psicòloga de l'àrea d'atenció a la família, que treballa conjuntament amb les educadores i treballadores socials d'allà. Són dones que havien o estaven patint una situació de violència en la parella. Les altres 7 eren de comarques Gironines, 1 d'elles també havia patit maltractament anys enrere. Inicialment volíem analitzar 12 dones; al trobar-nos amb aquesta, vam decidir ampliar el nombre de participants a l'estudi i incloure-la a la mostra de dones maltractades.

Cal dir que vam descartar una de les entrevistes realitzades a una dona que havia patit maltractament per tal de no obtenir respostes esbiaixades. Era de nacionalitat marroquina i no entenia gaire bé l'idioma, per la qual cosa ens vam adonar que les seves respostes no estaven del tot relacionades amb el que li preguntàvem. Per tal d'aconseguir uns resultats més fiables vam decidir no incloure-la a l'estudi.

Totes les dones tenien un nivell socioeconòmic similar, sent aquest mitjà-baix. La mitjana de dones que han patit violència en la parella és de 36'8 anys i la mitjana de dones que no n'han patit és de 42'4 anys. La mitjana de la mostra global doncs és de 39'6 anys.

3.2. INSTRUMENTS

Els instruments emprats en l'estudi han sigut el qüestionari *ECR-S* i l'*entrevista de apego adulto*, a la que també vam preguntar per la situació de violència viscuda en els casos que n'hi havia hagut.

Al 1998 Brenan, Clark i Shaver van elaborar el qüestionari *ECR-S* (experiences in close relationship), *CRP* (cuestionario de experiencia en las relaciones de pareja) adaptat al castellà. Té com a objectiu avaluar l'estil de vinculació afectiva des d'un model que reconeix l'existència de quatre tipus de vincle: segur, ambivalent- ansiós – preocupat, evitatiu i desorganitzat. Per realitzar el qüestionari, van analitzar tots els instruments que hi havia sobre el vincle afectiu, publicats i no publicats i van agafar-ne els ítems. Van obtenir 332 preguntes amb les quals a través d'un estudi van determinar que hi havia dos factors principals en l'estil de relació: l'ansietat i l'evitació. D'aquesta manera van concloure l'*ECR-S* amb 36 ítems, 18 mesuren l'ansietat en les relacions i els altres 18 l'evitació. Es contesta a través d'una escala Likert, on 1 seria totalment en desacord i 7 totalment d'acord, sent el 4 ni en acord ni en desacord. ¹

A partir de les respostes donades en els ítems es deriven les puntuacions d'ansietat i evitació, de les quals es classifica els subjectes en l'estil de vinculació corresponent.

Pel que fa al segon instrument utilitzat, l'*entrevista de apegu adulto (AAI- adult attachment interview)* és un tipus d'entrevista semi-estructurada que té com a objectiu fer emergir experiències de la infància en relació a les seves figures d'aferrament (els pares o d'altres) i evocar pensaments, sentiments i records. Les preguntes estan enfocades a la relació amb els pares de petita, experiències viscudes, separacions o pèrdues importants i l'estat actual de la relació amb els pares. A l'entrevista es valora a través de la transcripció verbal del relat de la situació, a més de tenir en compte l'estil discursiu (com la dificultat de parlar de diverses situacions, idealitzar a un o els dos progenitors o minimitzar les experiències negatives o emocionalment doloroses). Així doncs s'avalua la percepció de l'aferrament a la infància. ²

¹ Veure el qüestionari a l'annex 1.

² Veure l'entrevista a l'annex 2.

3.3. PROCEDIMENT

Després de contactar amb la coordinadora dels serveis socials i rebre la seva aprovació per dur a terme el treball, vam iniciar juntament amb la psicòloga de l'àrea la recerca de voluntàries per participar en l'estudi. Vam contactar amb dones ateses a l'AAF que havien patit violència en la parella i els vam explicar en què consistia el treball i en què podrien ajudar.

Per altra banda, vam contactar amb dones que no havien patit violència en la parella a través de coneguts. Els requisits, per tal de tenir una mostra el màxim similar possible a l'altre, eren: no haver patit maltractament, tenir un nivell socioeconòmic mitjà-baix i tenir entre 25-50 anys.

Després d'explicar a les dones quin era l'objectiu general de l'estudi i demanar el seu consentiment per escrit – en el que s'explicava que les dades serien anònimes i d'ús estrictament i únicament acadèmic³– vam procedir a l'explicació i administració dels instruments. Es van llegir ambdós, clarificant possibles dubtes o concretant el que es preguntava, si era necessari. Es va respectar el ritme de cada dona, entenent que volguessin anar més ràpid o bé que necessitessin més temps de reflexió i anàlisi de les situacions i experiències viscudes. Vam intentar, a través d'una actitud empàtica, respectar l'espai i oferir l'ajuda psicològica apresada després de l'estada de pràctiques al servei, recalcant que després si ho volien podíem demanar una hora amb la psicòloga de l'àrea per tal de tractar tots aquells temes que creguessin oportuns.

4. ANÀLISI DE LES DADES

Primerament es van analitzar els qüestionaris, sumant les respectives puntuacions per obtenir la mitjana d'ambdues dimensions. Aquestes les vam situar en el gràfic

³ Veure el consentiment informat a l'annex 3.

corresponent, de manera que obteníem l'estil de vinculació afectiva que tenien les dones actualment en les seves relacions interpersonals.

En segon lloc, per fer l'anàlisi de les entrevistes pretenem codificar estats de la ment diferenciats respecte a la història viscuda de manera global, tal i com es manifesta en l'entrevista. Podem inferir si hi ha consciència de l'experiència o si aquesta està ben integrada o no a través del seu discurs. De cap manera però pretenem amb aquesta entrevista classificar les persones segons si tenen un vincle segur o insegur a la infància. És per això que per l'anàlisi de l'entrevista es van fer categories que van permetre classificar característiques destacades de les transcripcions. Referit al discurs utilitzat posteriorment es parlarà del tipus de vincle per alleugerir l'explicació de l'anàlisi dels resultats.

George, Kaplan i Main (1996) van fer categories per l'anàlisi discursiva de *l'entrevista de apego adulto*. Basant-nos en aquest estudi vam plantejar la següent classificació:

1. Categoria segura-autònoma:

Dins d'aquesta categoria s'inclourien aquelles entrevistes que tinguessin un discurs amb una objectivitat aparent en el moment d'analitzar les experiències de les relacions particulars. Són capaços d'integrar les seves experiències en un tot unitari, descrivint-les amb exactitud i tolerància. Els casos en què s'han viscut situacions doloroses són capaços d'explicar-les, amb un perdó visible en el seu discurs.

Sub-categories:

S1: Fan una valoració clara de les figures amb les quals tenen un vincle afectiu i les situacions viscudes amb aquestes.

*Dona 01: "Mi padre era más de risas, que es lo que me pasa ahora también"
"Pero yo para los problemas tenía a mi madre".*

S2: Relat coherent i consistent dels records. De manera oberta, tant les experiències positives com les negatives.

“És capaç d’explicar amb la mateixa coherència tant experiències positives com negatives”.

S3: Accés lliure als temes que se’ls pregunta.

“És capaç de reflexionar i explicar diferents temes, independentment de si li han provocat un dany emocional o no”.

S4: Reflexió dels seus relats durant l’entrevista.

Dona 01: “Ella es súper protectora” “Y aunque yo la adoro y sé que lo hace por mi bien yo ...”

Dona 07: “sóc molt independent potser per això”

2. Categoria evitativa:

Dins d’aquesta categoria s’inclourien aquelles entrevistes amb un discurs on no es reconeixen les emocions que provoquen sensacions negatives degut a les situacions viscudes o on es discuteixen esdeveniments vitals negatius. Les possibles influències negatives es neguen.

Sub-categories:

E1: Figures d’aferrament representades com a positives però sense exemples que ho mostrin.

Dona 03: La relació amb la mare? “Bona”. Però com ho descriuries? “En tots els sentits”

E2: Relat incoherent o incomplert, amb llacunes de memòria.

Dona 03: “No ho recordo”.

Dona 06: “Carinyosa, amorosa, dedicada”. “No et sabia dir, no hi tenia relació.”

E3: Poques experiències. Records impersonals, amb manca d'exemples que recolzin la seva explicació.

Dona 03: “malament, trista, clar”.

Dona 06: “Vaig ser molt feliç de petita” – sense cap tipus d'emoció al dir-ho, ni cap exemple per mostrar-ho.

E4: Minimitzen la importància de l'aferrament. Insisteixen en la normalitat i la independència de les seves figures d'aferrament.

Dona 03: “De cap manera, jo crec que no m'han afectat”.

Dona 10: “No soy una persona de mucho apego eh”.

3. Categoria preocupada o ambivalent:

Dins d'aquesta categoria s'inclourien aquelles entrevistes on és present la ràbia o la preocupació pels errors dels pares i ho expressen de manera activa. Es poden descriure exageradament els efectes fisiològics que tenen degut a això. També podem trobar canvis bruscs de tema, on es vegi que no hi ha un ordre en l'estil discursiu.

Sub-categories:

P1: Expliquen de manera excessiva, no objectiva i enfadada els conflictes viscuts a la infància amb les seves figures d'aferrament.

Dona 09: “Si alguna vegada preguntaves la pare et deia diga-li a la mare. Sempre es feia el que deia ella, era el que deia ella, pel caràcter que té ...”.

P2: Es mostren confusos. Relat de les experiències amb el dolor encara present i sembla que aquestes els hi estiguin passant ara. Podem trobar frases

on convidin a l'entrevistador a posicionar-se i donar la seva opinió, buscant el suport del que estan dient. Com: saps què vull dir? M'entens?

Dona 09: "A vegades penso en aquest comentari, perquè em vaig sentir molt malament, saps?"

Dona 11: "Si me quieren dar algo que me lo den y sino, pues no. ¿Me entiendes?"

P3: Oscil·lació entre avaluacions positives i negatives.

Dona 08: "Amb mi era una mica estricta, sí. El dissabte era a tu et toca fer els lavabos, a tu l'habitació, etc. No sé. Se'n desvivia pels fills i el meu pare era el que anava a treballar. ?".

P4: Canvis bruscs de tema. Sembla que no hi ha un ordre en l'estil discursiu.

Dona 08: "No hi havia diàleg, a casa ens podem assentar i xerrem, comentem. Avui ha vingut la Carla i hem fet el cafè una estona. Coses que no vaig tenir de petita".

Dona 11: "Me has chutado cuando has podido pues yo lo mismo. ¿Sabes que me ha desheredado mi madre? Mi hermano me lo explico antes de entrar al quirófano"

4. Categoria desorganitzada:

Pel que fa al vincle desorganitzat explicat a l'aproximació conceptual, serien els anomenats inclassificables. En aquestes entrevistes trobaríem una barreja d'estils discursius. Desorganització del sistema de vincle i dels processos de pensaments degut a un trauma o un abús. A més de les subcategories plantejades a continuació, també trobem entrevistes en les que es troba una barreja de dues categories, l'evitativa i la preocupada o ambivalent.

Sub-categories:

D1: Lapsus temporals en el seguiment del discurs potencialment traumàtic.

Dona 09: “O sigui que després ja tinc un salt de no diguis res a què ja estava malalta”.

D2: Creences incompatibles i contradiccions que mostren que el sistema de memòria pot estar dissociat per un esdeveniment traumàtic.

Dona 02: D’una banda diu que no li han afectat les experiències amb el seu germà. No reconeix els esdeveniments vitals negatius. D’altra banda però diu que “siento rabia al recordar esas cosas”.

D3: Canvi bruscat cap a un discurs elogiós.

Dona 09: “O sigui que després ja tinc un salt de no diguis res a que ja estava malalta. Ens portaven al parc. Quan arribava la primavera anàvem a la platja. Ens venien a buscar amb la mare als migdies”.

Després de l'anàlisi de les entrevistes vam obtenir el següent quadre:

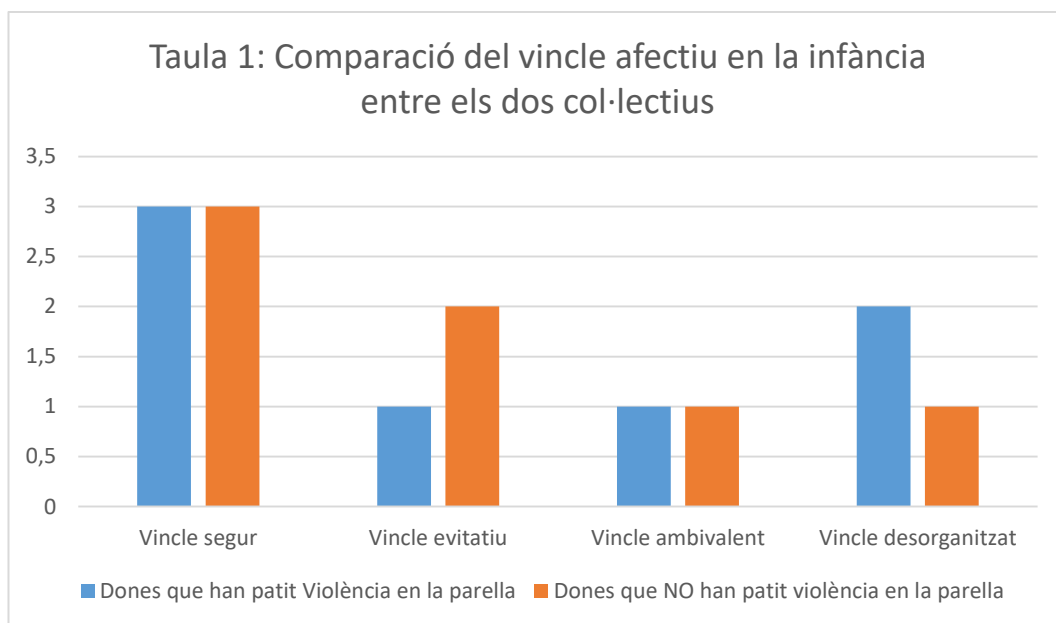
CD	Segura - autònoma (S)				Evitativa (E)				Preocupada o ambivalent (P)				Desorganitzat (D)		
	S1	S2	S3	S4	E1	E2	E3	E4	P1	P2	P3	P4	D1	D2	D3
01															
02															
03															
04															
05															
06															
07															
08															
09															
10															
11															
12															
13															
14															

Així doncs, observem que tenim, en la mostra de dones que ha patit violència de gènere envers la dona en la parella, 3 casos que presenten característiques corresponents a la categoria que conformaria el vincle segur; 1 cas classificat a la categoria evitativa, 1 cas corresponent a la categoria ambivalent/preocupat i 2 casos que es classifiquen en la categoria desorganitzada.

En el cas de l'entrevista de la dona número 10, l'hem classificat a la categoria desorganitzada al no formar part de cap de les altres 3 dimensions. Presenta una barreja de discursos, amb el qual hem considerat que hauria de situar-se en aquella categoria, tal com s'explica en la definició de l'anàlisi de les entrevistes.

D'altra banda, observem que tenim en la mostra de dones que no han patit violència de gènere envers la dona en la parella, 3 dones que presenten característiques

corresponents a la categoria que conformaria un vincle segur, 2 dones amb característiques de la dimensió d'un vincle evitatiu, 1 dona classificada en el vincle ambivalent/preocupat i finalment 1 dona classificada en la categoria que correspondria a un vincle desorganitzat.

A la taula 1, podem observar si el vincle afectiu en la infància, tal com plantejàvem al tercer objectiu, ha tingut alguna incidència en el maltractament. Per això s'ha comparat el vincle percebut amb els pares en les edats primerenques en les dones que han patit violència en la parella i aquelles que pel contrari, no. En la primera hipòtesi ens plantejàvem que la mostra de dones que havia patit violència envers la dona no tenia un vincle segur a la seva infància. Pel contrari, les altres dones que no havien patit aquest tipus de violència si que el tenien.

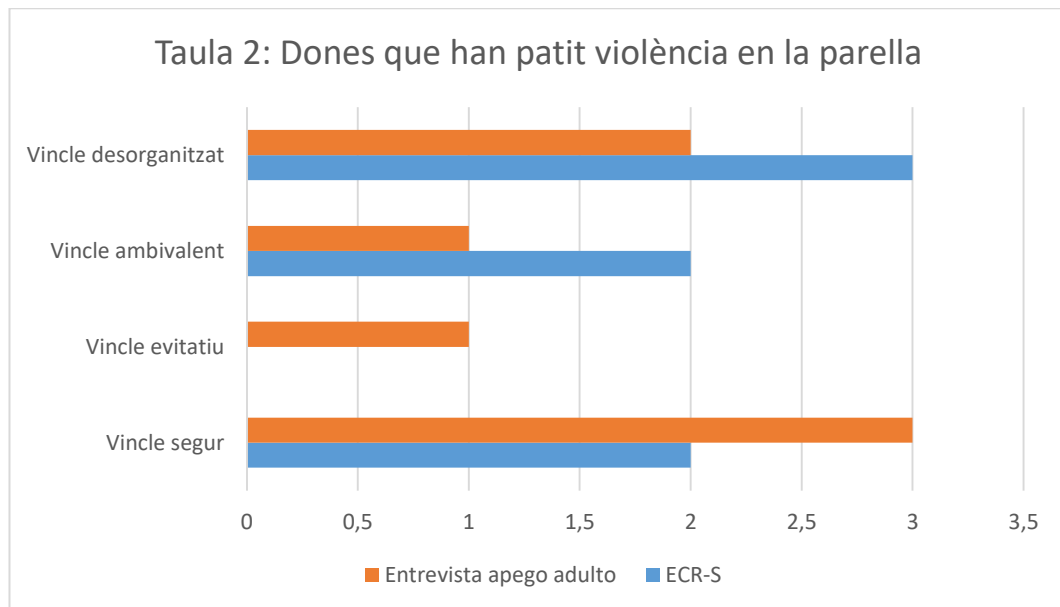
Observem que hi ha en els casos d'un vincle segur, el mateix nombre de dones que perceben haver tingut aquest estil de relació. Sis dones van fer un relat de les experiències viscudes de manera que ens van permetre classificar-les en la categoria segura-autònoma que correspondria a l'estil de vinculació esmentat.

Pel que fa al vincle evitatiu o la categoria evitativa, podem observar diferències pel que fa als dos col·lectius. Pel que fa a les dones que han patit violència en la parella

trobem un cas que es situa en aquesta categoria. D'altra banda, trobem dues dones que no han patit violència que es situen en aquest estil de vinculació a la infància.

El vinçle ambivalent o la categoria preocupada – ambivalent observem el mateix nombre de dones (1) en aquest estil de vinculació a la infància.

Finalment, en la categoria desorganitzada o estil de vinçle desorganitzat trobem, d'una banda dues dones que han patit violència en la parella en aquest estil i d'altra banda, una dona situada aquí que no ha patit violència en la parella.

TAULA 3: DONES QUE HAN PATIT VIOLÈNCIA EN LA PARELLA

CODI DONA	TIPUS DE VIOLÈNCIA	ESTIL DE VINCULACIÓ ECR-S	CATEGORIA GLOBAL AAI
01	Violència psicològica	Ansiós, ambivalent, o preocupat	Categoria segura-autònoma
12	Violència física	Segur	Categoria segura-autònoma
03	Violència física i psicològica (en dues parelles diferents, els mateixos tipus de violència)	Desorganitzat	Categoria evitativa
14	Violència física i violència psicològica (en dues relacions diferents els mateixos tipus de violència)	Segur	Categoria segura-autònoma
02	Violència psicològica	Desorganitzat	Categoria desorganitzada
10	Violència física i psicològica	Desorganitzat	Categoria desorganitzada
11	Violència psicològica i violència física (en dues relacions diferents els mateixos tipus de violència)	Ansiós, ambivalent, o preocupat	Categoria preocupada o ambivalent

A la taula 2 i la taula 3, podem veure representat el quart objectiu. Pretenem analitzar si es segueix el mateix patró de vinculació a la infància i actualment. A les

hipòtesis ens plantejàvem que hi hauria una perpetuació del vincle, tal i com s'havia demostrat a molts estudis anteriors.

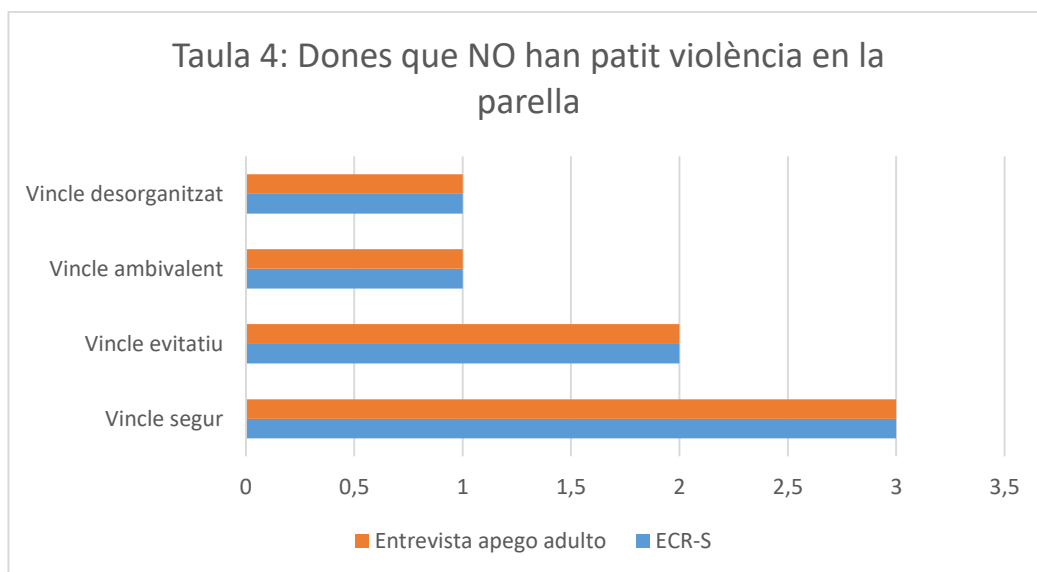
Pel que fa al vincle desorganitzat, només dues dones que actualment tenen aquest estil de vinculació manifesten el mateix vincle amb els seus pares durant l'entrevista.

Contràriament, hi ha tres dones que mostren un vincle segur a la infància mentre que a l'actualitat n'hi ha dues que es classifiquen en aquest estil de vinculació.

D'altra banda, només una dona de les dues que a l'actualitat presenten un vincle ambivalent, tenen el mateix vincle a la infància.

Finalment, en el vincle evitatiu trobem que una dona manifesta tenir aquest vincle a la infància sense correspondre's a cap cas que presenti el mateix estil de vinculació actualment.

Si observem la taula 3 podem veure les dones que no coincideixen en el mateix estil de vinculació en els dos moments vitals. La dona 01 manifesta un estil de vinculació ambivalent mentre que a la infància es mostra segura amb les seves figures d'aferrament. La dona 03 presenta un vincle desorganitzat actualment i a la infància percep les seves experiències de manera que es situa en la categoria evitativa, corresponent al vincle evitatiu. Pel que fa a la resta de dones, tenen el mateix estil de vinculació en els dos moments vitals.

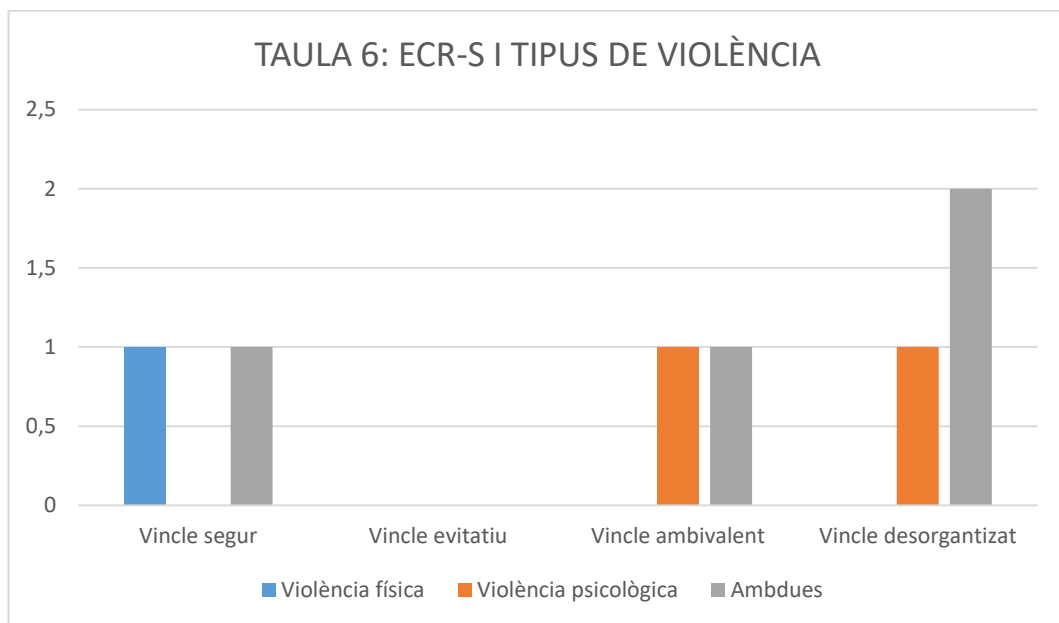

TAULA 5: DONES QUE NO HAN PATIT VIOLÈNCIA EN LA PARELLA

CODI DONA	ESTIL DE VINCULACIÓ ECR-S	CATEGORIA GLOBAL AAI
13	Evitatiu	Categoria evitativa
08	Ansiós, ambivalent, o preocupat	Categoria preocupada o ambivalent
07	Segur	Categoria segura - autònoma
05	Segur	Categoria segura - autònoma
06	Evitatiu	Categoria evitativa
09	Desorganitzat	Categoria desorganitzada
04	Segur	Categoria segura - autònoma

Seguint amb el mateix objectiu i hipòtesi de les taules 2 i 3, podem analitzar la perpetuació del vincle en la mostra de dones que no ha patit violència envers les dones.

Observant la taula 4 i la taula 5, podem veure que en el cas de les dones que no han patit violència en la parella trobem una coincidència en tots els casos de l'estil de vinculació, sent aquest el mateix tant a la infància com actualment en tots els casos analitzats.

Finalment, en l'anàlisi de la taula 6 seguim amb el cinquè objectiu plantejat, on preteníem relacionar el tipus de maltractament amb el vincle afectiu.

Analitzant el tipus de violència amb l'estil de vinculació actual obtingut per *ECR-S*, partint d'una relació exclusiva de violència física, dues de violència psicològica i quatre d'ambdós tipus de violència, podem observar el següent:

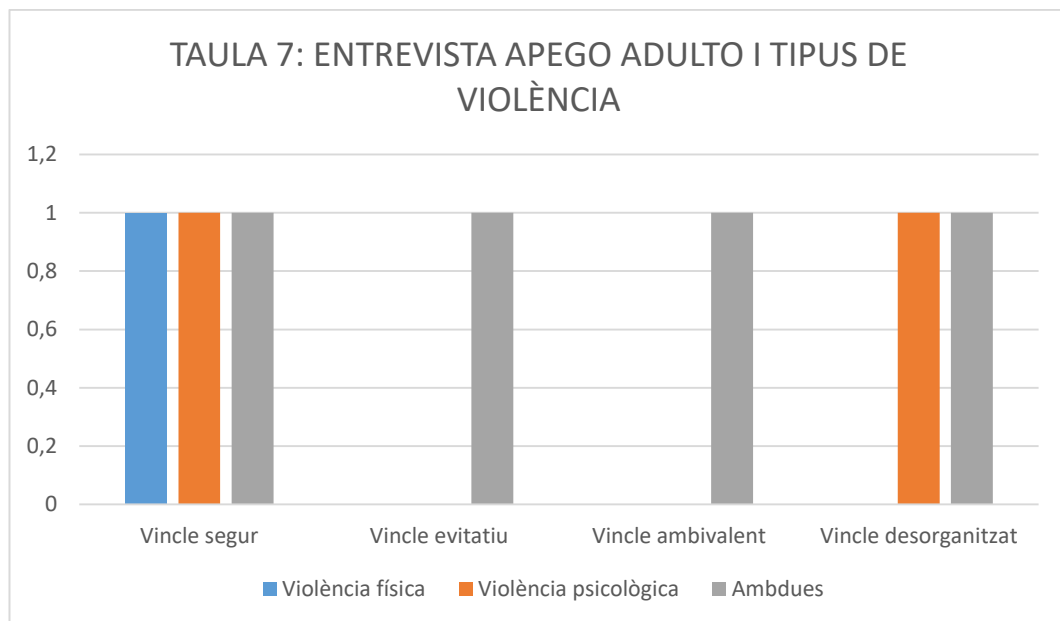
En el vincle segur trobem un cas de violència física i un cas de violència física i psicològica.

En el vincle ambivalent tenim un cas de violència psicològica i un cas de violència física i psicològica.

Per últim en el vincle desorganitzat trobem un cas de violència psicològica i dos casos de violència física i psicològica.

En aquest cas no tenim vincle evitatiu actual. Com hem vist a l'anàlisi de la taula 3, hi ha vincles a la infància que no es corresponen amb la situació actual. És el cas de la dona 01 amb un vincle ambivalent actualment i un vincle segur a la infància, sent el cas d'una violència psicològica. També és el cas de la dona 03 amb un vincle desorganitzat actualment i la percepció d'un vincle evitatiu a la infància, sent el cas d'una violència física i psicològica.

A continuació trobem representades a la taula 7 les diferents violències amb l'estil de vinculació de la infància analitzat per l'entrevista de apego adult. Podem veure que les diferències són degudes als dos casos comentats anteriorment.

En el vincle segur trobem un cas de violència física, un cas de violència psicològica – sent el cas d'un vincle ambivalent a la infància- i un cas d'ambdues.

Pel que fa al vincle evitatiu a la infància, categoritzat amb un vincle desorganitzat actual, trobem un cas de violència física i psicològica.

En el vincle ambivalent trobem un altre cas d'aquest de les dues violències.

Finalment, el vincle desorganitzat tenim dos casos, un de violència psicològica i un d'ambdós tipus de violència.

5. CONCLUSIONS I DISCUSSIONS

Procedirem a comentar els resultats seguint el mateix ordre en què s'han presentat, així com ho hem fet als objectius i a les hipòtesis plantejades.

Primerament doncs, podem veure que sembla ser que no hi ha una incidència del vincle a la infància en les relacions de violència de gènere envers les dones en la parella. Es troben els quatre estils de vinculació en els dos col·lectius, sent el de vincle segur més present en ambdós. El vincle desorganitzat es manifesta més en les dones que han patit violència envers les dones, el vincle evitatiu destaca en les dones que no han patit violència envers les dones i pel que fa al vincle ambivalent té la mateixa representació en ambdues situacions. No podem concloure doncs que hi hagi una incidència del tipus d'aferrament a la infància per patir maltractament en la parella.

Així doncs, també podem dir que els resultats obtinguts no donen suport a la hipòtesi, on plantejàvem que les dones que havien patit violència envers les dones no tenien un vincle segur a la infància i pel contrari les dones que no n'havien patit sí que el tenien. Podem veure que es donen casos de vincle segur en ambdós col·lectius, amb el mateix nombre de resultats. Així com els altres estils de vinculació insegura també es troben en les dues mostres de dones.

Com hem dit a l'aproximació conceptual, altres factors relacionats amb aspectes socials o personals de la dona tenen a veure amb la vulnerabilitat a patir maltractament. Com va proposar Enrique Pichon- Rivière (2002) el vincle és particular per cada cas i cada moment. S'interpreta doncs que en la nostra mostra, hi haurien altres variables que afecten el funcionament de l'individu que les han conduït a aquestes situacions i no només el vincle afectiu a la infància. Per tant, podem veure que malgrat és de gran importància en les relacions interpersonals, els resultats obtinguts no segueixen la línia d'altres investigacions dutes a terme, on

s'exemplifica que dones amb situacions complicades a la infància que les porten a tenir una mala vinculació, tenen una sèrie de problemes interpersonals i més risc a patir maltractament (Murphy i Blumenthal (2000)).

Seguidament, si ens centrem en l'anàlisi de l'estil de vinculació afectiva en els dos moments vitals, podem observar dues situacions molt clares. En el cas de les dones que no han patit violència de gènere envers la dona en la parella es dona una continuïtat en la vinculació afectiva. Totes les dones de la mostra presenten el mateix aferrament en les entrevistes - on s'anализava la vinculació a la infància amb les figures d'aferrament primerenques - i en el qüestionari, on podíem comprovar si s'havia seguit el patró amb les figures d'aferrament secundàries. En el cas de les dones que sí han patit violència en la parella, en la majoria dels casos segueixen la línia de l'altre col·lectiu. Cal destacar però que es donen dues excepcions i és que en dues dones no es segueix l'estil de vinculació.

Genèricament la majoria de la mostra analitzada (87'5 %) segueix el mateix patró de vinculació. Podem dir doncs, que el nostre estudi segueix la línia d'estudis anteriors demostrant que la relació amb els dos progenitors i el patró de relació après amb aquests, té una influència directa en la qualitat de les relacions interpersonals, concretament en les relacions de parella (Ehrensaft, et al. (2003)). Aquests resultats impliquen que el vincle afectiu té una gran importància en les relacions interpersonals. Com s'ha explicat a l'aproximació conceptual, l'infant duu a terme el comportament d'aferrament – a través del qual gira la seva figura d'aferrament – desenvolupant estratègies per la supervivència. De manera que si ha après a comportar-se d'una manera determinada, aquest patró seguirà present en els diferents moments vitals, ja que les representacions mentals del jo i de les figures d'aferrament han esdevingut models de treball intern.

Finalment, si ens fixem en els tipus de violència que havien patit les dones maltractades i la relació amb el vincle afectiu que manifestaven tenir ara o el que van tenir a la infància, podem observar pel que fa als resultats obtinguts que no hi ha resultats rellevants en el cas del vincle afectiu amb les relacions interpersonals actuals. Ometent el cas exclusiu de violència física que es troba en un vincle segur, les altres dues situacions de violència descrites es troben en els altres dos estils de

vinculació, sense ser representatives en cap dels dos. En l'estil de vinculació evitatiu no es troben dades, ja que actualment no vam trobar cap dona que manifestés aquest estil d'aferrament. Pel que fa a l'estil de vinculació desorganitzat, veiem que hi ha una dona més en aquesta categoria amb una violència física i psicològica. No podem considerar-ho un resultat significatiu ja que en aquest estil de vinculació també s'hi trobaven representades més dones. Pel que fa a la relació del tipus de maltractament amb el vincle percebut a la infància, podem observar que les diferències són degudes als dos casos comentats on no hi ha hagut una perpetuació del vincle.

Aquests resultats impliquen que l'estil de vinculació afectiva de les dones de la mostra, tant a edats primerenques com l'actual no té una relació directa amb el tipus de maltractament. S'interpreta que la relació entre la vulnerabilitat de la víctima a patir el maltractament i el tipus rebut és degut a causes externes al vincle. Característiques de la personalitat de l'agressor, no contemplades a l'anàlisi i/o altres aspectes personals o socials de la dona podrien tenir una implicació en aquesta variable. D'altra banda, també seria necessari ubicar-nos en el context social en el que es produeix la violència, donat el caràcter social i cultural de cada família i parella en qüestió. Finalment, també caldria considerar l'abús d'alcohol com a variable pel tipus de violència, ja que moltes de les dones van comentar que els episodis de maltractament es duen a terme en situacions en les que la parella havia begut alcohol o tenia ganes de consumir-ne.

Així doncs, podem observar que la relació entre vincle afectiu i la violència envers les dones en la parella no és conclouent. Tampoc hem pogut demostrar la incidència de l'aferrament en el tipus de maltractament. Trobem l'explicació en les altres variables que influeixen en aquestes relacions. D'altra banda, sí que hem pogut veure la perpetuació del vincle que es dona en la majoria dels casos de la mostra, tal com havien demostrat estudis previs.

6. LIMITACIONS I CONSIDERACIONS FUTURES

A continuació presentarem en primer lloc les limitacions del propi estudi i en segon lloc les línies de treball que segueixen l'estudi realitzat, ja sigui per començar-ne un de nou o per ampliar i continuar aquest treball iniciat.

Pel que fa a les limitacions del present estudi, en primer lloc la mostra utilitzada era molt limitada de manera que els resultats no són extrapolables i no es poden generalitzar a altres situacions ja que la metodologia de l'anàlisi és qualitativa.

A més al principi va resultar molt complicat poder quedar amb les dones que havien de participar en l'estudi, ja que per realitzar l'entrevista i el qüestionari havíem d'estar-hi almenys una hora - en alguns casos més - i moltes no disposaven d'aquest temps.

Una altra limitació amb la que ens vam trobar és la gran diversitat de situacions de maltractament. Volíem analitzar si el vincle afectiu en edats primerenques havia tingut alguna incidència en la violència en la parella, avaluant com es relacionaven elles actualment. No vam tenir en compte que la variació en el temps de les diferents situacions eren molt diverses. Hi havia alguna dona que feia més de 10 anys de la situació de maltractament mentre d'altres en feia només un. Si analitzàvem el moment actual d'estil de vinculació no podíem extrapolar que era el mateix en el moment de la violència.

A més, quan vam analitzar les situacions de violència no vam tenir en compte les creences sobre l'amor que tenien les dones de la mostra. Com hem vist a l'aproximació conceptual es dona el vincle subordinat a partir de veure les interaccions entre pare-mare. Així doncs considerem que una altra variable a tenir en compte per l'estudi hauria d'haver sigut l'idea que tenen les dones sobre com han de ser les relacions i els rols que ocupen elles dins aquestes.

Com a línia de futur seria interessant veure si hi ha altres variables que influeixen en patir aquest tipus de violència i no un altre. Com hem dit anteriorment, hi ha moltes altres variables personals i socials que incideixen en aquests processos de maltractament. Considerem que podria ser molt interessant veure quina ha tingut

una major incidència i per què. Tenint en compte els resultats del nostre estudi i les entrevistes realitzades ens plantegem com a possibles variacions a estudis previs el temps des de l'última relació de maltractament (en els casos on n'hi ha més d'una), el consum de tòxics, si coincideix en el moment que acaben de tenir un fill/a, entre d'altres.

A més com a continuació per l'estudi del vincle afectiu i les relacions de violència en la parella, Mary Ainsworth en el seu estudi amb infants va concloure que malgrat hi ha una certa concordança entre ambdós progenitors, es podia identificar clarament l'aferrament que tenia amb cadascun d'ells. (Oliva, 2004). D'aquesta manera, podia ser que tingués un estil de vincle segur amb un progenitor i amb l'altre un vincle insegur. En el present estudi no hem tingut en compte aquesta diferència i hem comparat el vincle per igual, ja que en l'edat adulta no és possible separar la relació amb una figura específica per tal de classificar l'estil d'aferrament.

També seria interessant per seguir amb l'estudi realitzat tornar a fer l'anàlisi anys més tard per veure si hi ha hagut canvis significatius en la percepció del vincle. També podria ser una proposta realitzar el mateix estudi en un altre context socioeconòmic per veure si hi ha diferències en els rols que definien les dones de la mostra que tenien el seu pare i la seva mare, ja que moltes explicaven que amb el pare tenien menys relació perquè passava menys temps a casa.

7. BIBLIOGRAFIA

Alberich, N. I Migueiz, S. (N/D). *Sistema sexe- gènere*. Recuperat de: http://virtual.eapc.cat/file.php/1/continguts_cursos_EAPC/Joventut/modul_inclusio/110_construccio/111_sexegenere.html

Aguilar, T. (2008). El sistema sexo-genero en los movimientos feministas. *Amnis*, 8. Doi : 10.4000/amnis.537

Bowlby, J. (1993). *El vinculo afectivo*. Barcelona: Paidós.

Bowlby, J. (1998). *El apego*. Barcelona: Paidós.

Buchheim, A. i Kächele, H. (2008). La entrevista de apego adulto y la perspectiva psicoanalítica: Un estudio de caso único. *Clínica e investigación relacional*, 2 (2), 417-432. Recuperat de:

https://www.psicoterapiarelacional.es/Portals/0/eJournalCeIR/V2N2_2008/13A_Buchheim_HKachele_Entrevista-apego-adulto-psicoanalitica_CeIR_V2N2.pdf?ver=2008-10-26-190000-000

Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H., i Johnson, J. G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: A 20-year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(4), 741-753. Recuperat de: <https://psycnet.apa.org/buy/2003-06685-014>

Esteban, M. i Távora, A. (2008). El amor romántico y la subordinación social de las mujeres: revisiones y propuestas. *Anuario de psicología*, 39 (1), 59-73. Recuperat de:

<https://www.raco.cat/index.php/anuariopsicologia/article/viewFile/99354/159761&q=entre+mujeres+haciendo+el+amor+romantico&sa=X&ei=6c4ZUKTTNMSQhQeSi4C4Cg&ved=0CBUQFjAA>

Fernández, C. (2004). Violencia contra las mujeres: una visión estructural. *Intervencion psicosocial*, 13 (2), 155- 164. Recuperat de: <https://www.ucm.es/data/cont/docs/701-2014-02-28-intervencion.pdf>

Fonagy, P. y Target, M. (1995a). Towards understanding violence: The use of the body and the role of the father. *International Journal of Psychoanalysis*, 76, 487-502.

Gallardo, J., Trianes, M. I Jiménez, M. (1998). *El maltrato físico hacia la infancia: sus consecuencias socioafectivas*. Málaga: Universidad de Málaga.

George, C., Kaplan, N. I Main, M. (1996). *Adult attachment interview*. Manuscrit inèdit, Department of psychology, university of California, Berkley.

Kwong, M., Bartholomew, K., Henderson, A., i Trinke, S. (2003). The intergenerational transmission of relationship violence. *Journal of family psychology, 17* (3), 288-301. Doi: 10.1037/0893-3200.17.3.288.

La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, núm. 5123 (2008).

Loizaga, F. (2016). *Evaluación del apego-attachment y los vínculos familiares*. Madrid: CCS.

Lyons-Ruth, K., & Jacobitz, D. (1999). Attachment disorganization. Genetic factors, parenting contexts, and developmental transformation from infancy and adulthood. En J. Cassidy, J & Ph. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment. Theory, Research and Clinical Applications* (pp.666-697). 2nd. New York: Guilford Press.

Murphy, C. I Blumenthal, D. (2000). The mediating influence of interpersonal problems on the intergenerational transmission of relationship aggression. *Personal relationship, 7*, 203- 218. Recuperat de:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1475-6811.2000.tb00012.x>

Naciones unidas. (Novembre 2017). *Violencia contra la mujer*. Recuperat de: <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

Oliva, A. (2004). Estado actual de la teoría del apego. *Revista de psiquiatría y psicología del niño y el adolescente*, 4(1), 65-81. Recuperat de: <http://psiquiatriainfantil.org/numero4/Apego.pdf>

Pérez, V. I Hernández, Y. (2008). La violència psicològica de genero, una forma encubierta de agresion. *Revista Cubana de Medicina General Integral*, 25(2). Recuperat de: <http://scielo.sld.cu/pdf/mgi/v25n2/mgi10209.pdf>

Sadurní, M. (2011). *Víncle afectiu i desenvolupament humà*. Barcelona: Editorial UOC.

Sadurní, M. (2018). Teoria del víncle afectiu i neurociències de l'afectivitat. Primera part: Conceptes bàsics [Apunts acadèmics]. UdG Moodle.

S. Yarnoz-Yaben i P. Comino. (2011). Evaluación del apego adulto: Análisis de la convergència entre diferentes instrumentos. *Acción psicológica*. 8(2), 67-85. Doi: 10.5944/ap.8.2.191

Thompson, R. A. (2000). The legacy of early attachments. *Child Development*, 71, 145-152

8. ANNEXOS

ANNEX 1

ECR - S

Las siguientes frases se refieren a cómo te sientes tú en las relaciones interpersonales.

Nos interesa cómo vives tú las relaciones interpersonales en general, no cómo te estás sintiendo ahora en una relación concreta.

En cada frase, responde colocando un círculo alrededor del número que mejor describa cómo piensas. Asegúrate de escoger solamente una respuesta para cada frase. Debido a que cada persona es diferente, no hay respuestas correctas o incorrectas a estas frases.

Ten en cuenta que el término "los demás" hace referencia a personas significativas para ti,

Para responder a las afirmaciones, utiliza la siguiente escala de respuesta

1	2	3	4	5	6	7
Totalment e en desacuerd o	Bastante en desacuerd o	Un poco en desacuerd o	Ni desacuerdo/ ni acuerdo	Un poco de acuerd o	Bastant e de acuerd o	Totalment e de acuerdo

1. Prefiero no mostrar a los demás cómo me siento por dentro.....1 2 3 4 5 6 7
2. Me preocupa que me abandonen..... 1 2 3 4 5 6 7
3. Me siento muy cómodo/a teniendo un alto grado de
intimidad con los demás.....1 2 3 4 5 6 7
4. Me preocupo mucho por mis relaciones..... 1 2 3 4 5 6 7
5. Cuando los demás comienzan a establecer mayor intimidad conmigo
me doy cuenta que me suelo cerrar..... 1 2 3 4 5 6 7
6. Me preocupa que los demás no se interesen por mí tanto como
me intereso yo por ellos.....1 2 3 4 5 6 7
7. Me siento violento/a cuando los demás quieren demasiada intimidad
afectiva..... 1 2 3 4 5 6 7
8. Me preocupa bastante el hecho de perder a los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
9. No me siento cómodo/a abriéndome a los demás..... 1 2 3 4 5 6 7

10. A menudo deseo que los sentimientos de los demás hacia mí fueran tan fuertes como mis sentimientos hacia ellos..... 1 2 3 4 5 6 7
11. Quiero acercarme afectivamente a los demás, pero a la vez marco las distancias con ellos..... 1 2 3 4 5 6 7
12. A menudo quiero fusionarme completamente con los demás, pero me doy cuenta que les asusta..... 1 2 3 4 5 6 7
13. Me pongo nervioso/a cuando los demás consiguen demasiada intimidad afectiva conmigo..... 1 2 3 4 5 6 7
14. Me preocupa estar sólo/.. 1 2 3 4 5 6 7
15. Me siento a gusto compartiendo mis sentimientos y pensamientos íntimos con los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
16. A veces mi deseo de excesiva intimidad asusta a la gente..... 1 2 3 4 5 6 7
17. Intento evitar establecer un grado de intimidad muy elevado con los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
18. Necesito que los demás me confirmen constantemente que me ama. 1 2 3 4 5 6 7
19. Encuentro relativamente fácil establecer intimidad afectiva con los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
20. A veces siento que presiono a los demás para que muestren más sentimientos, más compromisos..... 1 2 3 4 5 6 7
21. Encuentro difícil permitirme depender de los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
22. No me preocupa a menudo la idea de ser abandonado/a..... 1 2 3 4 5 6 7
23. Prefiero no tener demasiada intimidad afectiva con los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
24. Si no puedo hacer que los demás muestren interés por mí, me disgusto o me enfado..... 1 2 3 4 5 6 7
25. Se lo cuento todo a los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
26. Creo que los demás no quieren tener tanta intimidad afectiva conmigo como a mí me gustaría..... 1 2 3 4 5 6 7
27. Normalmente discuto mis problemas y preocupaciones con los demás..... 1 2 3 4 5 6 7
28. Cuando no tengo una relación, me siento un poco ansioso/a e inseguro/a..... 1 2 3 4 5 6 7
29. Me siento bien dependiendo de los demás..... 1 2 3 4 5 6 7

30. Me siento frustrado/a cuando los demás no me hacen tanto caso como a mí me gustaría..... 1 2 3 4 5 6 7
31. No me importa pedirle a los demás consuelo, consejo, o ayuda..... 1 2 3 4 5 6 7
32. Me siento frustrado/a si los demás no están disponibles cuando los necesito..... 1 2 3 4 5 6 7
33. Ayuda mucho recurrir a los demás en época de crisis..... 1 2 3 4 5 6 7
34. Cuando los demás me critican me siento muy mal..... 1 2 3 4 5 6 7
35. Recorro a los demás para muchas cosas, entre otras, consuelo y tranquilidad..... 1 2 3 4 5 6 7
36. Me tomo a mal que los demás pasen tiempo lejos de mí..... 1 2 3 4 5 6 7

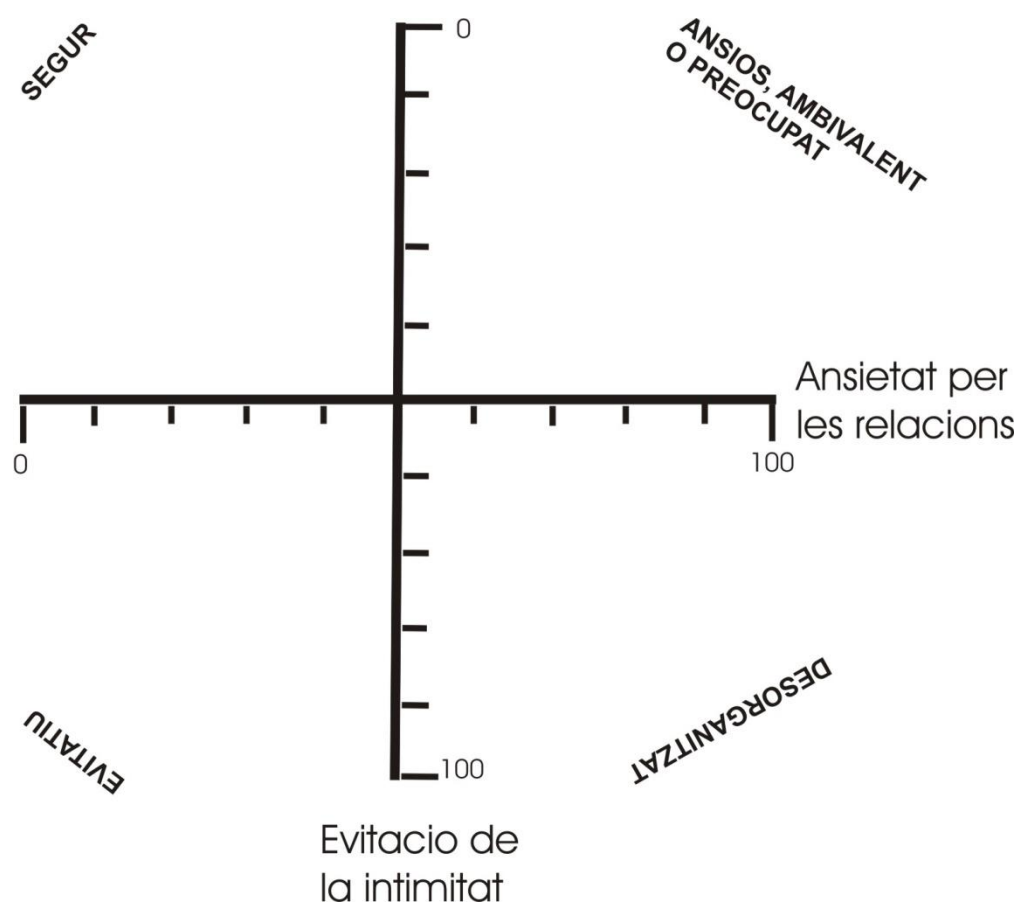
Corrección del ECR (Brennan, Clark y Shuver, 1998)

Para corregir el cuestionario de Brennan et al. deben sumarse las puntuaciones correspondientes a las dos dimensiones que contiene (evitación y ansiedad), invirtiendo los ítems que sea necesario invertir, y obtener el promedio de cada una de ellas. A continuación se indican los ítems que forman parte de cada una de las mismas.

Evitación de la intimidad	1	3 (inv)	5	7	9	11	13	15 (inv)	17	19 (inv)	21	23	25 (inv)	27 (inv)	29 (inv)	31 (inv)	33 (inv)	35 (inv)	Total
																			/18
Ansiedad por las relaciones	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22 (inv)	24	26	28	30	32	34	36	Total
																			/18

PERCENTILES PARA EL CUESTIONARIO DE BRENNAN, CLARK y SHAVER

PERCENTIL	PUNTUACIONES DIRECTAS	
	Evitación de la intimidad	Ansiedad por las relaciones
95	4,28	5,39
90	4,00	5,11
85	3,78	4,94
80	3,61	4,78
75	3,44	4,67
70	3,33	4,50
65	3,17	4,39
60	3,06	4,28
55	2,94	4,22
50	2,78	4,11
45	2,67	4,00
40	2,56	3,89
35	2,44	3,78
30	2,33	3,67
25	2,17	3,56
20	2,06	3,44
15	1,94	3,25
10	1,78	3,00
5	1,56	2,67
N	602	602
Media	2,84	4,98
SD	0,86	0,85

ANNEX 2

ENTREVISTA DE APEGO ADULTO

Preguntas:

Comienza con el entrevistador introduciendo una búsqueda en un área general, por ejemplo:

“Las razones que estamos haciendo esta entrevista es preguntar a los padres sobre su infancia como un intento para ver cómo las cosas que les pasaron cuando niños podría tener efectos sobre sus relaciones posteriores con sus hijos y también sobre sus experiencias como adultos. Le preguntaré principalmente sobre su infancia, pero también algunas preguntas sobre los años posteriores y cómo se encuentra usted está ahora”.

Hay 18 preguntas en total. La primera es una pregunta integradora:

1. Podrías comenzar orientándome sobre tu situación familiar cuando eras pequeño/a, dónde vivían, etc. Si pudieras comenzar dónde tú naciste, si se mudaban a menudo, qué hacía tu familia, etc.
2. Me gustaría que trataras de describir tus relaciones con tus padres cuando eras pequeño/a. Intenta de empezar desde lo más atrás que puedas recordar.
3. Me gustaría que eligieras 5 adjetivos que reflejan tus relaciones con tu madre en tu infancia (preguntar por qué ha elegido cada una de ellas)
4. repetir la pregunta 3 en relación al padre.
5. ¿Con cuál de tus padres te sentisteis más cerca y por qué?, ¿Por qué no habían estos sentimientos con el otro padre?

6. Cuando tú te preocupabas ¿que hacías?
- 7.Cuál es la primera vez que recuerdas haber estado separado de tus padres? ¿cómo tú y ellos respondieron? ¿recuerdas algunas separaciones que se quedaron en tu cabeza?
8. Te sentiste alguna vez rechazado cuando niño/a? Por supuesto, mirando desde el presente te puedes dar cuenta realmente que no era un rechazo, pero lo que estoy tratando de preguntarte aquí es que si recuerdas haberte sentido rechazado en la niñez.
9. ¿Alguna vez te amenazaron tus padres de algún modo? Ya sea, para disciplinarte o quizás sólo como una broma o jugando.
10. ¿Cómo crees que estas experiencias con tus padres te han afectado tu personalidad adulta? ¿hay algunos aspectos de tus experiencias tempranas que tú sientes que se quedaron atrasadas en tu desarrollo?
11. ¿Por qué crees que tus padres se comportaron así durante tu infancia?
12. ¿Hubo otros adultos con quienes te sentiste cerca cuando niño/a, o cualquier otro adulto que era especialmente importante para ti?
13. ¿Viviste la pérdida de un padre u alguien querido cercano mientras fuiste niño/a?
14. ¿Ha habido muchos cambios en tu relación con tus padres desde que eras niño/a? digo, desde la niñez hasta ahora.
15. ¿Qué relación tienes actualmente con tus padres?

16. (¿Cómo tú respondes, en términos de sentimientos, cuando te separas de tu niño?)
17. Si tuvieses tres deseos para tu niño en 20 años más desde ahora, ¿cuáles serían? Pensando en el tipo de futuro que te gustaría para tu hijo/a.
18. ¿Hay alguna cosa particular con la cual sentisteis que aprendisteis de tus experiencias de niño/a? Lo que esperas que tu niño pudiera aprender de tu experiencia de ser hijo o hija.

ANNEX 3

Benvolguda,

Sóc una estudiant de 4t de Grau en Psicologia i estic desenvolupant el meu Treball de Final de Grau sobre l'estil de vinculació afectiva en dones que han patit violència de gènere amb l'objectiu de conèixer si el seu estil de vinculació afectiva a la infància va influir en la/les seves relacions.

Em proposo administrar una enquesta i una entrevista per tal d'explorar el tema anteriorment mencionat. Les respostes seran tractades de manera confidencial i en cap moment apareixerà el nom ni la seva imatge. Les dades seran utilitzades estrictament per a fins acadèmics.

Li agraeixo d'antuvi la seva disposició. Si volgués qualsevol aclariment, pot contactar amb mi a través del telèfon 633686954 o enviant un correu a ainas97@gmail.com

Ben cordialment,

Aina Salvador.

Dono la meva conformitat a que s'utilitzin les meves respostes per el treball.

Signatura:

Nom:

Data: / /